

О Т З И В

за работата на

Гергана Руменова Русева

във връзка с провеждане на обявен конкурс за академична длъжност “доцент” по професионално направление 2.1 Филология (Санскрит), обявен в ДВ, бр. 100/20.12.2011 г.

Гергана Руменова Русева е родена през 1974 г. Тя завършва висше образование по Индология, образователно – квалификационна степен – магистър, във Факултет по класически и нови филологии на СУ „Св. Климент Охридски“ през 2000 г. с дипломна работа на тема: „Катха Упанишад – превод от санскрит и коментар“. През 2006 г. – получава образователна и научна степен „доктор“, шифър 05.04.35 „Езици на народите на Азия, Африка и Америка (санскрит)“ въз основа на защитена дисертация на тема: „Индоарийските лични местоимения в диахрония“. Тя е автор на 16 публикации, 8 от които са представени за участие в конкурс за „доцент по санскрит“. Гергана Русева е преводач на 5 текста от санскрит и хинди, сред които най-значими са Катха и Иша Упанишад. Тя е приложила и списък на цитиранията на нейни трудове, които са 10 на брой.

Преподавателският ѝ опит включва преподаване в областта на ведийския език; на санскрит; на морфологията и синтаксиса на хинди за последните десет години.

От 2009 г. тя е главен асистент по санскрит в специалност Индология в катедра „Класически Изток“ към ФКНФ на СУ „Св. Климент Охридски“.

Хабилитационният труд на Гергана Русева - „Граматика на идентичността: за развитието на думата *ātmán* в индоарийските езици“ е публикуван от Индологическа фондация „Изток-Запад“ през настоящата година. Трудът е с обем 289 стандартни страници и включва предговор, увод, шест глави и заключение, пет приложения, използвани съкращения и абривиатури и библиография. Темата на този труд е естествено продължение на търсенията на Гергана Русева в областта на граматиката на индоарийските езици (ведийски, санскрит, хинди, като под термина индоарийски езици тук се разбират индоевропейските езици, разпространени на територията на Индия) и по-специално в опитите ѝ да проследи в диахронен план промяната в определени граматични форми. Думата *ātmán* е основополагаща за съществуващите философски и религиозни представи за света и човека в света на индийската духовност. Същевременно тя се изявява в различна езикова и културна среда за близо три

хилядолетия, с променливи значения и употреба. От първоначалното ведическо значение на „дъх“, тя приема значения, които бихме могли да преведем като „дух“, „душа“, „тяло“, „същност“, живот“, а също така и значенията на възвратно местоимение „себе си“, емфатичната възвратна частица „сам“ и т.н. Това дава възможност да се проследи както граматичното развитие на думата, отчитащо общи тенденции в развитието на индоарийските езици, така и да се даде обилен езиков материал на всички онези изследователи на древноиндийската мисъл, които желаят да вникнат по-добре в същината на понятието. Езиковото богатство, с използването на три хронологични пласта – древен (ведийски и санскрит), среден (с текстове на пали, будиски хибриден санскрит и др.) и нов (кашмири, непали, синдхи, хинди и др.) са реално предизвикателство пред авторката, с което тя се е справила изключително умело.

Първа глава на труда разглежда проблемите около установяването на етимологията на думата *ātmán*. Отчетени са съществуващите в науката мнения и е предложено ново тълкуване с възможността думата да е етимологично свързана с думата *tmán* засвидетелствана в Ригведа. Втора глава проследява развитието на древните форми на думата и деривациите и в средноиндийските и новоиндийски езици. В трета глава се разглежда семантиката на думата и семантичното развитие, което тя претърпява от периода на Ведите и на Упанишаните до времето на разпространение на класическия санскит. Четвърта глава проследява употребата на думата и дериватите ѝ, като специално внимание е отделено на възвратната и възвратно-емфатичната ѝ употреба в различните пластове на развитие на индоарийските езици, достигайки до съвременния книжовен хинди. Следващата, пета глава, сглобява натрупаните знания за граматиката и семантиката на думата и нейните наследници в опита да се опише концепта за *ātmán*, като отново се връща към изначалните смислови пластове на Ведите и Упанишадите. Тук е направен преглед и на съществуващите философски школи и тяхната представа за концепта, като специално внимание е отделено на един от водещите индийски коментатори на Упанишадите, Бхагаватгита и Брахмасутра – Шанкара. Така представената структура на изследването има своя завършен и логичен вид. Заключението обобщава направените в хода на изследването изводи. Използваната научна литература, поднесена в раздела на библиографията наброява над двеста и двадесет заглавия.

Достоинствата на труда могат да бъдат търсени в различни посоки. На първо място това е първото монографично изследване на думата *ātmán* в индологическата

литература, което комплексно да разглежда развитието на тази дума на всички равнища на езика за целия досегашен период на развитие на индоарийските езици. На второ място, в труда е направен сполучлив опит да се съчетаят подходите на езиковеда в граматичното изследване на развитието на думата и нейните употреби с културологично-философския подход, който цели да се установи функционирането на концепта за *ātmán* в постоянно променящата се културна среда. Съчетаването на тези два подхода би дало нови полета на търсения и разширило рамката на всяко изследване в областта на древноарийската лексика и семантика. В този смисъл, работата на Гергана Русева може да се използва като модел при разглеждането на други ключови за индийската култура и светоглед представи.

Съществен принос на хабилитационния труд на Гергана Русева е детайлният анализ на възвратната употреба на думата *ātmán* и на нейните наследници във времето в пасивни конструкции, в дативно-субектните конструкции, конструкциите за изразяване на притежание, в ергативните конструкции и др. както и възвратно-емфатичната определителна и обстоятелствена употреби на думата *ātmán*.

Хабилитационният труд има своите измерения и в полето на българската ориенталистика и индология. Това е първото диахронно изследване на индоарийските езици, направено на български език. За първи път са преведени на български език части от важни произведения като Катха Упанишад, Иша Упанишад и др. Достоянство на труда е и възможността той да бъде използван при преподаването и изучаването на историческа граматика на индоарийските езици в България. С това, настоящият труд е още един ценен успех в развитието на българската индология.

В заключение мога да заявя, че представеният труд - „Граматика на идентичността: за развитието на думата *ātmán* в индоарийските езици“ напълно отговаря на изискванията за хабилитационен труд. Преподавателският опит и квалификация, публикациите след защитената образователна и научна степен „доктор” и хабилитационният труд на Гергана Русева, напълно отговарят на изискванията на закона за придобиване на академичната длъжност “доцент”, с което подкрепям избора на Гергана Руменова Русева по конкурса “доцент” по професионално направление 2.1 Филология (Санскрит).

20.05.2012 г.

София

доц. д-р Теодор Леков

